II

*(Muut kuin lainsäätämisjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset)*

# ASETUKSET

## KOMISSION DELEGOITU ASETUS (EU) 2021/1530,

**annettu 12 päivänä heinäkuuta 2021,**

**naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa perustamisesta, Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 466/2014/EU muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1601 ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 480/2009 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/947 täydentämisestä**

**(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)**

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa perustamisesta, päätöksen N:o 466/2014/EU muuttamisesta ja kumoamisesta sekä asetuksen (EU) 2017/1601 ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 480/2009 kumoamisesta 9 päivänä kesäkuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/947 ([1]) ja erityisesti sen 4 artiklan 7 kohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Asetuksen (EU) 2021/947 liitteessä II luetellaan maantieteellisten ohjelmien yhteistyöalat.

(2) Maantieteellisiä ohjelmia olisi kehitettävä edelleen lisäsäännöksillä, joilla täydennetään asetusta (EU) 2021/947.

(3) Eteläisiä naapurimaita, itäisiä naapurimaita, Länsi-Afrikkaa, Itä- ja Keski-Afrikkaa, eteläistä Afrikkaa ja Intian valtameren aluetta, Lähi-itää, Keski-Aasiaa, Etelä-Aasiaa, Pohjois- ja Kaakkois-Aasiaa, Tyynenmeren aluetta, Amerikkoja ja Karibian aluetta varten olisi vahvistettava erityistavoitteet ja ensisijaiset yhteistyöalat, jotka perustuvat asetuksen (EU) 2021/947 liitteessä II lueteltuihin yhteistyöaloihin.

(4) Osa-alueita Länsi-Afrikka, Itä- ja Keski-Afrikka, eteläinen Afrikka ja Intian valtameren alue koskevat alueelliset määrärahat olisi vahvistettava noudattaen maantieteellisten ohjelmien ohjelmasuunnittelun periaatteita, jotka esitetään asetuksen (EU) 2021/947 13 artiklassa. Asetuksessa (EU) 2021/947 luetelluille maantieteellisille alueille olisi vahvistettava aihekohtaiset tavoitteet,

([1]) EUVL L 209, 14.6.2021, s. 1.

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

*1 artikla*

Eteläisten naapurimaiden, itäisten naapurimaiden, Länsi-Afrikan, Itä- ja Keski-Afrikan, eteläisen Afrikan ja Intian valtameren alueen, Lähi-idän, Keski-Aasian, Etelä-Aasian, Pohjois- ja Kaakkois-Aasian, Tyynenmeren alueen, Amerikkojen ja Karibian alueen kanssa tehtävän yhteistyön erityistavoitteet ja ensisijaiset alat, jotka perustuvat asetuksen (EU) 2021/947 liitteessä II lueteltuihin yhteistyöaloihin, esitetään tämän asetuksen liitteessä.

*2 artikla*

Osa-alueita Länsi-Afrikka, Itä- ja Keski-Afrikka, eteläinen Afrikka ja Intian valtameren alue koskevat alustavat määrärahat jakautuvat seuraavasti:

a) Länsi-Afrikka 11 672 000 000 euroa;

b) Itä- ja Keski-Afrikka 11 381 000 000 euroa;

c) eteläinen Afrikka ja Intian valtameren alue 6 128 000 000 euroa.

*3 artikla*

Maantieteellisten ohjelmien aihekohtaiset tavoitteet ovat seuraavat:

a) vähintään 15 prosenttia ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja hyvään hallintoon;

b) vähintään 45 prosenttia osallistavaan ja kestävään kasvuun inhimillisen kehityksen tukemiseksi.

*4 artikla*

Tämä asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä 12 päivänä heinäkuuta 2021.

*Komission puolesta*
*Puheenjohtaja*
Ursula VON DER LEYEN

*LIITE*

Osa-aluekohtaiset erityistavoitteet ja ensisijaiset yhteistyöalat, jotka perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/947 liitteessä II lueteltuihin yhteistyöaloihin, ovat seuraavat:

I ETELÄISET NAAPURIMAAT

1) **Inhimillisen kehityksen, hyvän hallinnon, oikeusvaltioperiaatteen ja sukupuolten tasa-arvon tukeminen**

a) edistetään ja suojellaan ihmisoikeuksia ja perusvapauksia; edistetään tasa-arvoa ja naisten voimaannuttamista, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta, hyvää hallintoa, oikeuslaitoksen uudistamista ja korruption torjuntaa;

b) lujitetaan julkisia instituutioita ja hallintojärjestelmiä; lisätään läpinäkyvyyttä ja vastuuvelvollisuutta; tuetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta; edistetään kansalaisyhteiskunnan osallistumista sekä kansalaisyhteiskunnan ja muiden valtiosta riippumattomien toimijoiden ja riippumattoman median toimintaedellytyksiä; tuetaan disinformaation torjuntaa;

c) parannetaan koulutukseen pääsyä ja koulutuksen laatua; edistetään digilukutaitoa ja -osaamista; lisätään nuorten vaikutusmahdollisuuksia; vahvistetaan terveydenhuoltojärjestelmiä;

d) tuetaan julkisten varojen läpinäkyvää ja tuloksellista hoitoa, kotimaista varainhankintaa ja talouden ohjausta.

2) **Selviytymiskyvyn kehittäminen, vaurauden kartuttaminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) tuetaan yrittäjyyttä ja yksityissektorin kehittämistä; parannetaan rahoituksen saantia ja edistetään yritysten digitalisaatiota; edistetään ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia;

b) tuetaan kauppaa ja investointeja, kestäviä arvoketjuja, yhteyksiä, taloudellista yhdentymistä ja talouden monipuolistamista;

c) tuetaan nykyaikaisten ja oikeudenmukaisten järjestelmien kehittämistä terveydenhuollon ja sosiaalisen suojelun aloilla ja edistetään ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia; tuetaan väestön selviytymiskykyä parantamalla julkisten palvelujen saatavuutta;

d) tuetaan infrastruktuurin käyttöönottoa, jotta voidaan taata helposti saatavilla olevat, kohtuuhintaiset, osallistavat ja turvalliset digitaaliset yhteydet, sekä tietojen nykyaikaisten hallinta- ja suojaamisjärjestelmien kehittämistä; tuetaan digitaalisen hallinnon ja sähköisten palvelujen kehittämistä sekä yhteentoimivuusperiaatteita ja -alustoja.

3) **Vihreän siirtymän tukeminen, ilmastokestävyyden sekä energiasiirtymän ja -turvallisuuden kehittäminen ja ympäristön suojeleminen**

a) tehostetaan ilmastonmuutokseen sopeutumista ja sen hillitsemistä; autetaan edistämään ilmastokestäviä investointeja ja kestävää finanssipolitiikka vihreään kasvuun siirtymisen tukemiseksi;

b) tuetaan siirtymistä vähäpäästöisiin ja resurssitehokkaisiin kiertotalouden malleihin ja edistetään kestävän tuotannon ja kestävien arvoketjujen kehittämistä; kehitetään ja vahvistetaan kestävää vihreää ja sinistä taloutta; edistetään energiasiirtymää ja -turvallisuutta;

c) edistetään resurssitehokkuutta, pilaantumisen torjuntaa, biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja ennallistamista, kestäviin elintarvikejärjestelmiin siirtymistä sekä kestäviä ja monitoimisia ekosysteemejä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastokestävyyttä.

4) **Rauhaa ja turvallisuutta tukevan yhteistyön tekeminen**

a) tuetaan ja edistetään rauhaa sekä konfliktien ehkäisyä ja sovittelua;

b) lisätään yhteistyötä lainvalvonnan alalla samoin kuin terrorismin ja sen rahoittamisen, rahanpesun, radikalisoitumisen, väkivaltaisten ääriliikkeiden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi ja käsitellään kyberturvallisuuteen, -rikollisuuteen ja hybridiuhkiin liittyviä kysymyksiä;

c) tuetaan katastrofivalmiutta ja riskinhallintaa;

d) parannetaan meriturvallisuutta.

5) **Yhteistyön tehostaminen kaikissa muuttoliikkeeseen, liikkuvuuteen ja pakkomuuttoon liittyvissä asioissa**

a) tehostetaan yhteistyötä muuttoliikkeen ja pakkomuuton kaikilla osa-alueilla; lujitetaan paikallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia muuttoliikkeen ja pakkomuuton aloilla kaikilla tärkeillä muuttoreiteillä;

b) vahvistetaan kaikkia muuttoliikkeen ja turvapaikka-asioiden hallinnan osa-alueita; lisätään rajaturvallisuutta; tehostetaan siirtolaisten salakuljetuksen ja ihmiskaupan torjuntaa, edistetään yhteistyötä siirtolaisten turvallisen, ihmisarvoisen ja kestävän palauttamisen, takaisinoton ja uudelleenkotouttamisen aloilla; puututaan sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin;

c) tuetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa lailliseen muuttoliikkeeseen ja liikkuvuuteen jäsenvaltioiden toimivaltaa kunnioittaen;

d) osallistutaan kansainvälisen suojelun ja tuen tarjoamiseen maan sisäisille ja muille pakolaisille, siirtolaisille, heitä vastaanottaville yhteisöille sekä maille, joissa on huomattava määrä maan sisäisiä tai muita pakolaisia.

6) **Suurempien ja pienempien alueiden sisäisen ja alueiden välisen yhteistyön lisääminen**

a) tuetaan Välimeren unionia;

b) lisätään yhteistyötä kansainvälisten sekä suuremmilla ja pienemmillä alueilla vaikuttavien toimijoiden ja järjestöjen kanssa;

c) lisätään yhteistyötä Pohjois-Afrikan ja Saharan eteläpuolisen Afrikan kanssa tietyillä aloilla.

II ITÄISET NAAPURIMAAT

1) **Selviytymiskykyisiin, kestäviin ja yhdentyneisiin talouksiin ja kestäviin yhteyksiin investoiminen**

a) lisätään kumppanimaiden välillä ja EU:n kanssa käytävää kauppaa; edistetään syvempää integroitumista EU:n arvoketjuihin; edistetään ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia; edistetään kestävän tuotannon ja kestävien arvoketjujen kehittämistä;

b) parannetaan liiketoimintaympäristöä; vahvistetaan startup-ekosysteemiä ja lisätään/monipuolistetaan pk-yritysten rahoituksensaantimahdollisuuksia;

c) lisätään tieliikenteen ja merenkulun kestävyyttä; edistetään älykästä ja kestävää kaupunkiliikennettä;

d) parannetaan koulutuksen laatua kaikilla tasoilla; lisätään tutkimus- ja teknologiansiirtovalmiuksia; parannetaan osaamista työllistettävyyden parantamiseksi.

2) **Demokratiaan, hyvään hallintoon, rauhaan, turvallisuuteen, oikeusvaltioon ja oikeuteen panostaminen**

a) tuetaan demokratiaa, rauhaa, hyvää hallintoa, ihmisoikeuksia, sanan- ja yhdistymisvapautta sekä tiedotusvälineiden vapautta ja riippumattomuutta; edistetään riippumatonta, vastuuvelvollista ja tehokasta oikeusjärjestelmää; lisätään yhteistyötä hybridiuhkien ja disinformaation torjunnassa, huolehditaan kyberturvallisuudesta ja torjutaan kyberrikollisuutta;

b) tuetaan julkishallinnon uudistamista ja sähköisiä viranomaispalveluja; edistetään julkisten palvelujen verkkotarjontaa; torjutaan korruptiota;

c) tuetaan tasapainoista aluekehitystä ja uudistusprosessien hajauttamista;

d) tuetaan rauhan rakentamista, riitojen ja konfliktien ehkäisyä ja rauhanomaista ratkaisua sekä varhaisvaroitusjärjestelmien perustamista ja/tai käyttöönottoa; vahvistetaan alueellista turvallisuutta sekä merenkulun turvallisuutta ja turvatoimia; vahvistetaan turvallisuutta torjumalla järjestäytynyttä rikollisuutta ja edistämällä yhdennettyä rajaturvallisuutta.

3) **Kestävään energiaan, hiilestä irtautumiseen, ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen sekä ympäristökestävyyteen investoiminen**

a) investoidaan energiayhteyksiin ja parempiin rajatylittäviin ja alueiden välisiin verkkoyhteyksiin ja tuetaan samalla energiatehokkuutta ja -turvallisuutta sekä alan häiriönsietokykyä ja edistetään kestävän energian käytön lisäämistä;

b) parannetaan ilmanlaatua, edistetään pilaantumisen torjuntaa, viherrytetään kaupunkialueita ja parannetaan jätehuoltoa niin, että samanaikaisesti tuetaan biologista monimuotoisuutta ja siirtymistä kestäviin elintarvikejärjestelmiin ja nykyaikaistetaan vesihuoltoa ja sanitaatiota;

c) edistetään vähäpäästöistä ja resurssitehokasta kiertotaloutta; tiukennetaan ilmastopolitiikkaa; kehitetään ja vahvistetaan sinistä taloutta; lisätään vihreitä investointeja;

d) panostetaan kykyyn selviytyä terveyskriiseistä, saatetaan terveydenhuoltojärjestelmät ajan tasalle ja tuetaan katastrofivalmiutta ja riskinhallintaa, mukaan lukien kemiallisiin, biologisiin, säteileviin ja ydinaineisiin liittyvien riskien lieventäminen.

4) **Häiriönsietokykyiseen digitalisaatioon investoiminen**

a) tuetaan digitaalisen infrastruktuurin ja sähköisten palvelujen kehittämistä parantamalla digitaalista hallintoa sekä yhteentoimivuusperiaatteita ja -alustoja;

b) vahvistetaan digiosaamista; edistetään digitaalista innovointia ja suorituskykyisiä digitaalisia startup-yrityksiä;

c) edistetään rajatylittävää verkkokauppaa ja digitaalisia käytäviä kumppanimaiden ja EU:n välillä;

d) parannetaan kyberuhkien sietokykyä.

5) **Selviytymiskykyisiin, osallistaviin, tasa-arvoisiin ja monimuotoisiin yhteiskuntiin panostaminen**

a) parannetaan kansalaisyhteiskunnan järjestöjen, myös nuorisojärjestöjen, valmiuksia ja lisätään niiden vaikutusmahdollisuuksia alue- ja paikallistasolla;

b) suojellaan ihmisoikeuksia; edistetään sukupuolten tasa-arvoa kaikilla politiikan aloilla;

c) lisätään kansalaisten, erityisesti nuorten, osallistumista demokratian toteuttamiseen ja talousuudistuksiin; edistetään ympäristö- ja digitietoisuutta.

III LÄNSI-AFRIKKA

1) **Vakauttamisen, turvallisuuden, demokratiaan siirtymisen, hyvän hallinnon ja ihmisoikeuksien tukeminen**

a) edistetään vakauttamista, rauhaa ja turvallisuutta maalla ja merellä demokratiaan siirtymisen, hyvän hallinnon, rankaisemattomuuden torjunnan ja turvallisuusalan uudistamisen avulla; lisätään yhteistyötä terrorismin torjunnassa sekä radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ääriliikehdinnän ehkäisemisessä ja torjunnassa; edistetään vuoropuhelua, konfliktien ehkäisyä ja sovittelua ja valtiorakenteiden kehittämistä;

b) tuetaan demokraattista hallintoa ja oikeusvaltioperiaatetta, läpinäkyvyyttä ja korruption torjuntaa; edistetään valvontaa ja vastuuvelvollisuutta sekä riippumatonta, vastuuvelvollista ja tehokasta oikeusjärjestelmää;

c) vahvistetaan valtion ja paikallishallinnon instituutioita ja niiden vaikuttavaa läsnäoloa koko alueella ja kansalaisyhteiskunnassa;

d) edistetään tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita; edistetään ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista.

2) **Osallistavan ja kestävän kasvun tukeminen, ihmisarvoisten työpaikkojen edistäminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) edistetään yksityissektorin kehittämistä; parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä, yritysten digitalisaatiota sekä julkisen talouden läpinäkyvyyttä ja tuloksellisuutta; kehitetään digitaalista hallintoa ja sähköisiä palveluja;

b) tuetaan kestävää infrastruktuuria ja kestäviä yhteyksiä, taloudellista yhdentymistä, kauppaa ja talouskumppanuussopimuksen täytäntöönpanoa; parannetaan paikallisia ja alueellisia arvoketjuja;

c) tuetaan osaamisen kehittämistä ja ihmisarvoisten työpaikkojen luomista sekä tutkimusta ja innovointia; edistetään kestävän tuotannon ja kestävien arvoketjujen kehittämistä;

d) vahvistetaan kestävää vihreää taloutta ja digitaalitaloutta.

3) **Yhteistyön tehostaminen kaikissa muuttoliikkeeseen, liikkuvuuteen ja pakkomuuttoon liittyvissä asioissa ja sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin puuttuminen**

a) lujitetaan paikallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia muuttoliikkeen ja pakkomuuton aloilla kaikilla tärkeillä muuttoreiteillä;

b) tehostetaan muuttoliikkeen hallintaa ja edistetään yhteistyötä siirtolaisten turvallisen, ihmisarvoisen ja kestävän palauttamisen, takaisinoton ja uudelleenkotouttamisen aloilla;

c) tuetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa lailliseen muuttoliikkeeseen ja liikkuvuuteen jäsenvaltioiden toimivaltaa kunnioittaen;

d) suojellaan haavoittuvassa asemassa olevia siirtolaisia sekä maan sisäisiä ja muita pakolaisia; tehostetaan siirtolaisten salakuljetuksen ja ihmiskaupan torjuntaa; huolehditaan siirtolaisten, pakolaisten ja muiden asuinsijoiltaan siirtymään joutuneiden suojelusta ja heidän ihmisoikeuksiensa kunnioittamisesta; tarjotaan kansainvälistä suojelua ja tukea maan sisäisille ja muille pakolaisille, siirtolaisille, heitä vastaanottaville yhteisöille sekä maille, joissa on huomattava määrä maan sisäisiä tai muita pakolaisia.

4) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) edistetään kestävän energian saantia ja energiatehokkuutta; edistetään ilmastokestävää ja turvallista vedensaantia ja sanitaatiopalvelujen tarjontaa;

b) tuetaan toimenpiteitä, joilla hillitään ilmastonmuutosta ja autetaan sopeutumaan siihen, sekä katastrofivalmiutta ja katastrofiriskien vähentämistä;

c) edistetään yhdennettyä lähestymistapaa, joka kattaa älykkään ja häiriönsietokykyisen maatalouden sekä elintarvike- ja ravitsemusturvan, luonnonvarojen kestävän hoidon, kestävän kalastuksen ja vesiviljelyn sekä ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen;

d) edistetään ympäristönsuojelua, biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja kiertotaloutta sekä kestäviä ja monitoimisia ekosysteemejä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastokestävyyttä.

5) **Inhimillisen kehityksen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen**

a) tuetaan häiriönsietokykyisten terveyspalvelujen ja ravitsemuksen parempaa saatavuutta ja laadun parantamista;

b) parannetaan koulutukseen pääsyä ja koulutuksen laatua eri tasoilla; edistetään digilukutaitoa ja -osaamista;

c) edistetään sosiaalista osallisuutta ja suojelua sekä sosiaaliturvajärjestelmiä;

d) tuetaan sukupuolten tasa-arvoa lisääviä toimenpiteitä ja edistetään naisten ja tyttöjen voimaannuttamista kaikilla politiikan aloilla.

6) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) rohkaistaan aluetason yhdentymistä, yhteyksiä ja yhteistyötä;

b) edistetään politiikasta käytävää vuoropuhelua alueellisten talousyhteisöjen kanssa;

c) edistetään kulttuurienvälistä vuoropuhelua ja yhteistyötä sekä twinning-, vaihto- ja johtamisohjelmia.

IV ITÄ- JA KESKI-AFRIKKA

1) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) edistetään luonnonvarojen kestävää hoitoa, ympäristönsuojelua ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä maa- ja meriympäristössä;

b) tuetaan toimenpiteitä, joilla hillitään ilmastonmuutosta ja autetaan sopeutumaan siihen, sekä katastrofivalmiutta ja katastrofiriskien vähentämistä;

c) edistetään uusiutuvan energian saantia ja energiatehokkuutta sekä kestäviä ja monitoimisia ekosysteemejä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastokestävyyttä; edistetään ilmastokestävää ja turvallista vedensaantia ja sanitaatiopalvelujen tarjontaa;

d) tuetaan kestävää elintarviketurvaa.

2) **Vakauttamisen, turvallisuuden, demokratian ja siihen siirtymisen, hyvän hallinnon ja ihmisoikeuksien edistäminen**

a) edistetään rauhaa, turvallisuutta, vakautta, demokratiaa, rauhanomaista demokratiaan siirtymistä, oikeusvaltioperiaatetta, turvallisuusalan uudistamista, sovittelua ja konfliktinestoa; lisätään yhteistyötä terrorismin torjunnassa sekä radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ääriliikehdinnän ehkäisemisessä ja torjunnassa;

b) tuetaan demokraattista hallintoa, läpinäkyvyyttä, valvontaa ja korruption torjuntaa; edistetään riippumatonta, vastuuvelvollista ja tehokasta oikeusjärjestelmää;

c) edistetään ihmisoikeuksien sekä tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteiden kunnioittamista.

3) **Osallistavan ja kestävän kasvun tukeminen, ihmisarvoisten työpaikkojen edistäminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) edistetään yksityissektorin kehittämistä; parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä ja yritysten digitalisaatiota; kehitetään digitaalista hallintoa ja sähköisiä palveluja;

b) tuetaan taloudellista yhdentymistä ja kauppaa, mukaan lukien kestävä infrastruktuuri ja kestävät yhteydet;

c) tuetaan osaamisen kehittämistä ja ihmisarvoisten työpaikkojen luomista sekä tutkimusta ja innovointia;

d) vahvistetaan kestävää vihreää taloutta ja digitaalitaloutta.

4) **Inhimillisen kehityksen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen**

a) tuetaan häiriönsietokykyisten terveyspalvelujen ja sosiaalisen suojelun palvelujen ja ravitsemuksen parempaa saatavuutta ja laadun parantamista;

b) parannetaan koulutukseen pääsyä ja koulutuksen laatua eri tasoilla; edistetään digilukutaitoa ja -osaamista;

c) edistetään sosiaalista osallisuutta ja torjutaan eriarvoisuutta;

d) tuetaan sukupuolten tasa-arvoa lisääviä toimenpiteitä ja edistetään naisten ja tyttöjen voimaannuttamista kaikilla politiikan aloilla.

5) **Yhteistyön tehostaminen kaikissa muuttoliikkeeseen, liikkuvuuteen ja pakkomuuttoon liittyvissä asioissa ja sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin puuttuminen**

a) lujitetaan muuttoliikkeen ja pakkomuuton eri näkökohtiin liittyviä paikallisia ja kansainvälisiä kumppanuuksia;

b) tehostetaan muuttoliikkeen hallintaa ja edistetään yhteistyötä siirtolaisten turvallisen, ihmisarvoisen ja kestävän palauttamisen, takaisinoton ja uudelleenkotouttamisen aloilla;

c) tuetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa lailliseen muuttoliikkeeseen ja liikkuvuuteen jäsenvaltioiden toimivaltaa kunnioittaen;

d) suojellaan haavoittuvassa asemassa olevia siirtolaisia sekä maan sisäisiä ja muita pakolaisia; tehostetaan siirtolaisten salakuljetuksen ja ihmiskaupan torjuntaa; huolehditaan siirtolaisten, pakolaisten ja muiden asuinsijoiltaan siirtymään joutuneiden suojelusta ja heidän ihmisoikeuksiensa kunnioittamisesta; osallistutaan kansainvälisen suojelun ja tuen tarjoamiseen maan sisäisille ja muille pakolaisille, siirtolaisille, heitä vastaanottaville yhteisöille sekä maille, joissa on huomattava määrä maan sisäisiä tai muita pakolaisia.

6) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) rohkaistaan aluetason taloudellista yhdentymistä, yhteyksiä ja yhteistyötä sekä talouskumppanuussopimuksen täytäntöönpanoa;

b) edistetään politiikasta käytävää vuoropuhelua alueellisten talousyhteisöjen kanssa;

c) edistetään kulttuurienvälistä vuoropuhelua ja yhteistyötä sekä twinning-, vaihto- ja johtamisohjelmia.

V ETELÄINEN AFRIKKA JA INTIAN VALTAMEREN ALUE

1) **Osallistavan ja kestävän kasvun tukeminen, ihmisarvoisten työpaikkojen edistäminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) edistetään yksityissektorin kehittämistä; parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä, yritysten digitalisaatiota sekä julkisen talouden läpinäkyvyyttä; kehitetään digitaalista hallintoa ja sähköisiä palveluja;

b) tuetaan kestävää infrastruktuuria ja kestäviä yhteyksiä, taloudellista yhdentymistä ja kauppaa;

c) tuetaan osaamisen kehittämistä ja ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia sekä tutkimusta ja innovointia;

d) vahvistetaan kestävää vihreää taloutta ja digitaalitaloutta.

2) **Hyvän hallinnon, rauhan, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen**

a) edistetään rauhaa ja turvallisuutta maalla ja merellä, vakautta, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta, turvallisuusalan uudistamista, konfliktien ehkäisyä ja sovittelua sekä kansainvälisen laittoman kaupan torjuntaa;

b) tuetaan demokraattista hallintoa, läpinäkyvyyttä, valvontaa ja korruption torjuntaa; parannetaan väestötietojen rekisteröintiä;

c) edistetään ihmisoikeuksien sekä tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteiden kunnioittamista;

d) tuetaan oikeudenkäyttöä; vahvistetaan paikallisviranomaisia ja kansalaisyhteiskuntaa ja lisätään niiden vaikutusmahdollisuuksia.

3) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) tuetaan ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista sekä katastrofivalmiutta ja katastrofiriskien vähentämistä;

b) edistetään kestävän energian saantia ja energiatehokkuutta; edistetään ilmastokestävää ja turvallista vedensaantia ja sanitaatiopalvelujen tarjontaa;

c) tuetaan elintarviketurvaa, älykästä ja häiriönsietokykyistä maataloutta sekä kestävää kalastusta ja vesiviljelyä;

d) edistetään luonnonvarojen kestävää hoitoa, ympäristönsuojelua, biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja kiertotaloutta; edistetään kestäviä ja monitoimisia ekosysteemejä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastokestävyyttä.

4) **Inhimillisen kehityksen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen**

a) tuetaan häiriönsietokykyisten terveyspalvelujen ja ravitsemuksen parempaa saatavuutta ja laadun parantamista;

b) parannetaan koulutukseen pääsyä ja koulutuksen laatua eri tasoilla; edistetään digilukutaitoa ja -osaamista;

c) edistetään sosiaalista osallisuutta ja sosiaalisen suojelun järjestelmiä;

d) tuetaan sukupuolten tasa-arvoa lisääviä toimenpiteitä ja edistetään naisten ja tyttöjen voimaannuttamista kaikilla politiikan aloilla.

5) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) rohkaistaan aluetason taloudellista yhdentymistä, yhteyksiä ja yhteistyötä sekä talouskumppanuussopimuksen täytäntöönpanoa; tuetaan laajempaa yhteistyötä Intian valtameren alueella;

b) edistetään politiikasta käytävää vuoropuhelua alueellisten talousyhteisöjen kanssa;

c) edistetään kulttuurienvälistä vuoropuhelua ja yhteistyötä sekä twinning-, vaihto- ja johtamisohjelmia.

VI LÄHI-ITÄ

1) **Osallistavan ja kestävän talouskasvun tukeminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) tuetaan yrittäjyyttä, ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia ja työllistettävyyttä ja parannetaan yritysten digitalisaatiota sekä liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä;

b) edistetään talouden monipuolistamista sekä elintarvikkeiden arvoketjujen, talouden infrastruktuurin ja muun kuin raakaöljyllä käytävän kaupan kehittämistä; edistetään kestävän tuotannon ja kestävien arvoketjujen kehittämistä;

c) tuetaan paikallisyhteisöjen selviytymiskykyä ja kulttuuriperinnön säilyttämistä;

d) tuetaan infrastruktuurin käyttöönottoa, jotta voidaan taata helposti saatavilla olevat, kohtuuhintaiset, osallistavat ja turvalliset digitaaliset yhteydet; tuetaan digitaalisen hallinnon ja sähköisten palvelujen kehittämistä sekä yhteentoimivuusperiaatteita ja -alustoja.

2) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) osallistutaan kumppanien pyrkimyksiin lunastaa kansainväliset sitoumuksensa, jotka koskevat ilmastonmuutosta, pilaantumisen torjuntaa, ekosysteemien hoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä; parannetaan ilmastonmuutoksen ja muiden luonnonuhkiin liittyvien riskien sietokykyä;

b) parannetaan valmiuksia sisällyttää ympäristökestävyyttä ja ilmastonmuutosta koskevat tavoitteet kehitysprosesseihin erityisesti talouden, kestävän energiahuollon, maatalouden, kalastuksen ja vesiviljelyn aloilla;

c) tiivistetään yhteistyötä, jolla parannetaan ilmasto- ja ympäristöasioiden hallinnan tieteellisiä, teknisiä, inhimillisiä ja institutionaalisia valmiuksia;

d) tuetaan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen hillitsemiseen tähtääviä toimenpiteitä.

3) **Inhimillisen kehityksen, sosiaalisen osallisuuden ja terveyden edistäminen**

a) parannetaan koulutusjärjestelmien laatua ja tasa-arvoa; edistetään digilukutaitoa ja -osaamista;

b) tuetaan sosiaalisen suojelun uudistamista ja peruspalvelujen tarjontaa haavoittuville väestöryhmille; edistetään koordinointia terveyskriiseissä;

c) edistetään syrjimättömyysperiaatteen noudattamista; tuetaan uskonnon ja omantunnon vapautta;

d) tuetaan terveydenhuoltojärjestelmien vahvistamista sekä terveyspalvelujen parempaa saatavuutta, laadun parantamista ja häiriönsietokykyä.

4) **Ihmisoikeuksien, hyvän hallinnon, osallistavan kansalaisuuden sekä rauhanomaisten ja oikeudenmukaisten yhteiskuntien edistäminen ja yhteistyön tehostaminen muuttoliike- ja liikkuvuusasioissa**

a) tuetaan makrotalouden ohjausta, julkisen talouden hallintajärjestelmiä ja julkisten instituutioiden vastuuvelvollisuutta; edistetään osallisuutta hallinto- ja päätöksentekoprosesseissa; lujitetaan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaa; torjutaan syrjintää ja vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa;

b) edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja keskinäistä kunnioitusta, naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien suojaa, naisten ja tyttöjen voimaannuttamista sekä sitä, että naiset ja tytöt voivat käyttää ihmisoikeuksia, myös taloudellisia, sosiaalisia ja työhön liittyviä oikeuksia, rajoituksetta;

c) lisätään yhteistyötä muuttoliikkeen, pakkomuuton ja rajaturvallisuuden kaikilla osa-alueilla ja tehostetaan siirtolaisten salakuljetuksen torjuntaa; vahvistetaan kaikkia muuttoliikkeen ja turvapaikka-asioiden hallinnan osa-alueita, tehostetaan yhteistyötä turvallisen, ihmisarvoisen ja kestävän palauttamisen, takaisinoton ja uudelleenkotouttamisen aloilla ja puututaan sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin;

d) tuetaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa lailliseen muuttoliikkeeseen ja liikkuvuuteen; osallistutaan tuen tarjoamiseen maan sisäisille ja muille pakolaisille, siirtolaisille, heitä vastaanottaville yhteisöille sekä maille, joissa on huomattava määrä maan sisäisiä tai muita pakolaisia.

5) **Rauhan, turvallisuuden ja konfliktineston tukeminen**

a) tuetaan rauhanrakentamispyrkimyksiä, sovittelevaa vuoropuhelua ja sovinnontekoa; perustetaan varhaisvaroitusjärjestelmiä; tuetaan konfliktien ehkäisyä ja ratkaisua;

b) tuetaan turvallisuusalan uudistamista ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa;

c) ehkäistään ja torjutaan radikalisoitumista, joka johtaa väkivaltaiseen ääriliikehdintään ja terrorismiin, ja suojellaan yksilöitä tällaisilta uhilta;

d) vahvistetaan alueellista turvallisuutta sekä merenkulun turvallisuutta ja turvatoimia; lievennetään kemiallisiin, biologisiin, säteileviin ja ydinaineisiin liittyviä riskejä.

6) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) kannustetaan hyviin naapuruussuhteisiin, yhteistyöhön sekä osallistavaan ja rakentavaan vuoropuheluun;

b) edistetään kolmenvälistä yhteistyötä kahdenvälisten ja alueellisten kehitysvirastojen ja rahoituslaitosten kanssa;

c) tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa kehittyneissä maissa ja edistyneemmissä kehittyvissä maissa ja julkisuusdiplomatian avulla.

VII KESKI-AASIA

1) **Rauhan, vakauden, hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien ja inhimillisen kehityksen edistäminen sekä sääntelemättömään muuttoliikkeeseen ja pakkomuuttoon puuttuminen**

a) edistetään rauhaa, vakautta sekä konfliktien ehkäisyä ja osallistavaa poliittista ratkaisemista kehittämällä valtioiden, yhteiskuntien, yhteisöjen ja yksilöiden selviytymiskykyä; tuetaan sosiaalista vuoropuhelua;

b) vahvistetaan ja edistetään demokratiaa ja sen osallistavia prosesseja; tuetaan tehokkaita ja vastuuvelvollisia instituutioita sekä korruption, huumekaupan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa; vahvistetaan oikeusvaltiota ja riippumatonta oikeuslaitosta;

c) tuetaan ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, kansalaisyhteiskunnan roolia poliittisten prosessien, uudistusprosessien ja julkisen elämän kaikilla osa-alueilla ja parannetaan julkisia terveys- ja koulutuspalveluja ja niiden häiriönsietokykyä; tuetaan sukupuolten tasa-arvoa lisääviä toimenpiteitä ja edistetään naisten ja tyttöjen voimaannuttamista kaikilla politiikan aloilla;

d) puututaan sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin; helpotetaan hallittua, turvallista, sääntöjenmukaista ja vastuullista muuttoliikettä ja liikkuvuutta; tehostetaan muuttoliikkeen hallintaa, rajavalvontaa ja yhteistyötä turvallisen, ihmisarvoisen ja kestävän palauttamisen, takaisinoton ja uudelleenkotouttamisen sekä laillisen muuttoliikkeen aloilla.

2) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) edistetään vesivarojen integroitua, kestävää, osallistavaa ja konfliktisensitiivistä hallintaa ja valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä vesiasioissa;

b) tuetaan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen hillitsemiseen tähtääviä toimenpiteitä;

c) edistetään terveiden ekosysteemien ja ruoantuotantojärjestelmien säilyttämistä sekä kestävää hoitoa ja käyttöä; pysäytetään biologisen monimuotoisuuden köyhtyminen; tuetaan kumppanimaiden pyrkimyksiä parantaa katastrofivalmiutta ja vähentää katastrofiriskejä sekä edistetään kestävää energiahuoltoa ja lisätään sitä koskevaa yhteistyötä;

d) kehitetään ja vahvistetaan kestävää vihreää taloutta ja kiertotaloutta.

3) **Osallistavan ja kestävän talouskasvun ja ihmisarvoisten työllistymismahdollisuuksien tukeminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) tuetaan häiriönsietokykyisten ja kestävien talouksien kasvua; tuetaan sääntely-yhteistyötä ja standardointia; tuetaan infrastruktuurin käyttöönottoa, jotta voidaan taata helposti saatavilla olevat, kohtuuhintaiset, osallistavat ja turvalliset digitaaliset yhteydet;

b) tuetaan tuottavuuden parantamista ja ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia virallistamalla talous ja soveltamalla kansainvälisiä työnormeja;

c) tuetaan ammattikoulutusmahdollisuuksien lisäämistä; edistetään digilukutaitoa ja -osaamista;

d) helpotetaan rajatylittävää ja alueen sisäistä kauppaa ja alueellista yhdentymistä keinona edistää rauhaa koko alueella.

4) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) kannustetaan alueelliseen yhdentymiseen ja yhteistyöhön yhteisen vaurauden ja turvallisuuden tukemiseksi;

b) tuetaan talous-, kulttuuri- ja julkisuusdiplomatiaa kansalaisten, kansalaisyhteiskunnan järjestöjen, kuntien, paikallisyhteisöjen, yksityissektorin, median, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja ajatushautomojen osallistamiseksi;

c) edistetään ja tuetaan yhtenäistä alueellista lähestymistapaa Afganistanin integroimiseksi Keski-Aasiaan.

VIII ETELÄ-AASIA

1) **Hyvän hallinnon, inhimillisen kehityksen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen sekä sääntelemättömään muuttoliikkeeseen ja pakkomuuttoon puuttuminen**

a) vahvistetaan ja edistetään ihmisoikeuksia, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta, riippumatonta, vastuuvelvollista ja tehokasta oikeusjärjestelmää sekä hallintoa ja sen valvontaa; mahdollistetaan kansalaisyhteiskunnan aktiivinen toiminta ja väestötietojen rekisteröinti; tuetaan sukupuolten tasa-arvoa lisääviä toimenpiteitä ja edistetään naisten ja tyttöjen voimaannuttamista kaikilla politiikan aloilla;

b) vahvistetaan julkisia instituutioita kansallisella ja sitä alemmalla tasolla sekä terveydenhuollon, ravitsemuksen, koulutuksen ja sosiaalisen suojelun julkisia palveluja; tuetaan hallinnon hajauttamista;

c) vastataan terveysuhkiin; kehitetään turvallisia, tehokkaita ja kohtuuhintaisia rokotteita, lääkkeitä ja hoitoja köyhyyteen liittyviin ja laiminlyötyihin sairauksiin; tehostetaan toimia, joilla vastataan terveyshaasteisiin;

d) puututaan sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin; helpotetaan hallittua, turvallista, sääntöjenmukaista ja vastuullista muuttoliikettä ja liikkuvuutta; tehostetaan muuttoliikkeen hallintaa, rajavalvontaa ja yhteistyötä turvallisen, ihmisarvoisen ja kestävän palauttamisen, takaisinoton ja uudelleenkotouttamisen sekä laillisen muuttoliikkeen aloilla.

2) **Ympäristön suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) tuetaan ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista; parannetaan ympäristöasioiden hallintavalmiuksia;

b) kehitetään ja vahvistetaan kestävää vihreää ja sinistä taloutta ja pilaantumisen torjuntaa;

c) edistetään asteittaista luopumista fossiilisista polttoaineista ja kestävien energiapalvelujen saantia; parannetaan valtamerten hallinnointia;

d) tuetaan parempaa hallintoa ja valmiuksien kehittämistä luonnonvarojen kestävän hoidon alalla sekä edistetään kestäviä ja monitoimisia ekosysteemejä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja valmiuksia selvitä luonnonkatastrofeista.

3) **Osallistavan ja kestävän talouskasvun ja ihmisarvoisten työllistymismahdollisuuksien tukeminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) tuetaan yrittäjyyttä, yritysten digitalisointia, osaamisen kehittämistä ja kansainvälisten työnormien soveltamista; tehostetaan kestäviä sosiaalisen suojelun järjestelmiä;

b) parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä; helpotetaan kauppaa; parannetaan alueellisia multimodaaliliikenneverkkoja ja -palveluja; tuetaan kestävää infrastruktuuria ja kestäviä yhteyksiä;

c) edistetään kohtuuhintaisen, luotettavan ja kestävän energian yleistä saatavuutta; edistetään vähäpäästöistä, ilmastokestävää ja resurssitehokasta kiertotaloutta;

d) tuetaan sääntely-yhteistyötä ja standardointia; tuetaan infrastruktuurin käyttöönottoa, jotta voidaan taata helposti saatavilla olevat, kohtuuhintaiset, osallistavat ja turvalliset digitaaliset yhteydet.

4) **Rauhan, turvallisuuden ja vakauden edistäminen ja konfliktien estäminen**

a) tuetaan konfliktinestoa, varhaisvaroittamista, rauhanrakentamista, kriisinhallintaa, vakauttamista, sovinnontekoa ja konfliktinjälkeistä uudelleenrakentamista ja parannetaan meriturvallisuutta;

b) puututaan syrjintään ja eriarvoisuuteen; edistetään naisten ja nuorten järjestelmällistä osallistumista;

c) ehkäistään kaikenlaista seksuaalista ja sukupuolistunutta väkivaltaa;

d) ehkäistään ja torjutaan radikalisoitumista, väkivaltaista ääriliikehdintää ja terrorismia.

5) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) lisätään maiden omavastuullisuutta, kumppanuuksia ja rakentavaa vuoropuhelua, myös kansalaisyhteiskunnan kanssa;

b) edistetään monenvälisyyttä, alueellista yhdentymistä ja parempia yhteyksiä;

c) tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa edistyneemmissä kehittyvissä maissa ja julkisuusdiplomatian avulla.

IX POHJOIS- JA KAAKKOIS-AASIA

1) **Hyvän hallinnon, inhimillisen kehityksen ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen**

a) edistetään ja vahvistetaan demokratiaa ja sen osallistavia prosesseja, ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, oikeusvaltioperiaatetta, riippumatonta oikeuslaitosta, hallintoa ja sen valvontaa sekä korruption torjuntaa;

b) tuetaan ja vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa ja mahdollistetaan sen aktiivinen toiminta; edistetään kansalaisyhteiskunnan avointa toimintaympäristöä ja kansalaisten osallistumista poliittiseen elämään;

c) torjutaan eriarvoisuutta ja syrjintää; edistetään inhimillistä kehitystä ja sitä, että naiset ja tytöt, lapset ja nuoret ja vammaiset voivat käyttää ihmisoikeuksia rajoituksetta;

d) tuetaan terveydenhuoltojärjestelmien vahvistamista sekä terveyspalvelujen parempaa saatavuutta, laadun parantamista ja häiriönsietokykyä; torjutaan terveysuhkia; kehitetään turvallisia, tehokkaita ja kohtuuhintaisia rokotteita, lääkkeitä ja hoitoja köyhyyteen liittyviin ja laiminlyötyihin sairauksiin; tehostetaan toimia, joilla vastataan terveyshaasteisiin.

2) **Rauhan, vakauden, turvallisuuden ja konfliktineston tukeminen**

a) tuetaan konfliktinestoa, varhaisvaroittamista, rauhanrakentamista sovittelun ja vuoropuhelun avulla, kriisinhallintaa, vakauttamista, sovinnontekoa ja konfliktinjälkeistä uudelleenrakentamista ja parannetaan meriturvallisuutta;

b) tuetaan paikallisia, kansallisia, alueellisia ja kansainvälisiä aloitteita vakauden, turvallisuuden ja rauhan edistämiseksi; edistetään valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä yhteisistä luonnonvaroista.

3) **Ympäristön suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) parannetaan ilmasto- ja ympäristöasioiden hallinnan tieteellisiä, teknisiä, inhimillisiä ja institutionaalisia valmiuksia; tehostetaan alueellista, kansallista ja paikallista ilmasto- ja ympäristöhallintoa;

b) tuetaan toimenpiteitä, joilla hillitään ilmastonmuutosta ja autetaan sopeutumaan siihen sekä vähennetään katastrofiriskejä;

c) edistetään kestävää energiahuoltoa ja asteittaista luopumista ympäristön kannalta haitallisten fossiilisten polttoaineiden tuista; kehitetään ja vahvistetaan kestävää vihreää ja sinistä taloutta, kiertotaloutta, pilaantumisen torjuntaa ja kestävää kaupungistumista; parannetaan valtamerten hallinnointia;

d) edistetään metsittämistä, metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa; tuetaan valtamerten hallinnointia.

4) **Osallistavan ja kestävän talouskasvun tukeminen ja digitalisaation haltuun ottaminen**

a) parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä; tuetaan yritysten digitalisointia ja luodaan talouden kehitystä tukeva sääntely-ympäristö;

b) tuetaan aluetason yhdentymistä, kauppaa, investointeja ja yhteyksiä; tuetaan infrastruktuurin käyttöönottoa, jotta voidaan taata helposti saatavilla olevat, kohtuuhintaiset, osallistavat ja turvalliset digitaaliset yhteydet; tuetaan digitaalisen hallinnon ja sähköisten palvelujen kehittämistä sekä yhteentoimivuusperiaatteita ja -alustoja;

c) tuetaan kestävää maa-, metsä- ja kalataloutta ja elintarviketurvaa; edistetään luonnonvarojen kestävää hoitoa, ympäristön ja yhteiskuntien häiriönsietokykyä ja terveitä ekosysteemejä;

d) tuetaan talouden kestävää monipuolistamista, toimitusketjujen paikallista lisäarvoa, kestävää kauppaa ja yksityissektorin kehittämistä; edistetään kestävän tuotannon ja kestävien arvoketjujen kehittämistä.

5) **Sääntelemättömän muuttoliikkeen ja pakkomuuton perimmäisiin syihin puuttuminen ja hallitun, turvallisen ja laillisen muuttoliikkeen ja liikkuvuuden helpottaminen**

a) edistetään laillisen muuttoliikkeen, hyvin hallitun liikkuvuuden ja ihmisten välisten yhteyksien helpottamisedellytyksiä;

b) huolehditaan siirtolaisten, pakolaisten ja muiden asuinsijoiltaan siirtymään joutuneiden suojelusta ja heidän ihmisoikeuksiensa kunnioittamisesta; tuetaan kehitystä tukevia ratkaisuja edellä mainituille ihmisryhmille sekä turvallista, ihmisarvoista ja kestävää palauttamista, takaisinottoa ja uudelleenkotouttamista;

c) vähennetään muuttoliikkeeseen liittyviä haavoittuvuustekijöitä, myös ihmiskaupasta ja -salakuljetuksesta aiheutuvaa haavoittuvuutta.

6) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) syvennetään poliittista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista vuoropuhelua unionin ja kumppanimaiden välillä; tuetaan kahden- ja kansainvälisten sitoumusten täytäntöönpanoa;

b) solmitaan kumppanuuksia yksityissektorin kanssa työpaikkojen luomiseksi ja toimeentulon parantamiseksi;

c) tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa kehittyneissä maissa ja edistyneemmissä kehittyvissä maissa ja julkisuusdiplomatian avulla.

X TYYNENMEREN ALUE

1) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) kehitetään ja vahvistetaan kestävää vihreää ja sinistä taloutta, kiertotaloutta ja pilaantumisen torjuntaa; edistetään kestävää energiahuoltoa;

b) tuetaan kumppaneiden pyrkimyksiä lunastaa sitoumuksensa, jotka koskevat ilmastonmuutosta, katastrofivalmiutta ja katastrofiriskien vähentämistä, ekosysteemejä, biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä ja valtamerten hallinnointia;

c) edistetään ympäristön kannalta kestäviä maatalouskäytäntöjä; tehostetaan ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista; edistetään ympäristön ja yhteiskuntien selviytymiskykyä ja terveitä ekosysteemejä;

d) tuetaan talouden kestävää monipuolistamista, kilpailukykyä, toimitusketjujen paikallista lisäarvoa, kestävää kauppaa ja yksityissektorin kehittämistä.

2) **Osallistavan ja kestävän talouskasvun ja ihmisarvoisten työllistymismahdollisuuksien tukeminen**

a) tuetaan kestävää yrittäjyyttä, ihmisarvoisia työllistymismahdollisuuksia ja työllistettävyyttä; parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä; luodaan mahdollisuuksia; tuetaan digitaalitaloutta ja digitaalisia yhteyksiä;

b) parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä; luodaan talouden kehitystä tukeva sääntely-ympäristö; tuetaan yritysten laajentumista ja työpaikkojen luomista;

c) tuetaan ja monipuolistetaan kestäviä ja osallistavia elintarviketuotannon arvoketjuja; edistetään elintarviketurvaa ja talouden monipuolistamista, arvonlisäystä, alueellista yhdentymistä, kilpailukykyä ja reilua kauppaa; tuetaan kestäviä, myös ilmastokestäviä, ja vähäpäästöisiä innovaatioita; tuetaan kestävää infrastruktuuria;

d) tuetaan ja edistetään kestävää kalastuksenhoitoa ja vesiviljelyä.

3) **Hyvän hallinnon, rauhan, turvallisuuden, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien, myös sukupuolten tasa-arvon, edistäminen**

a) vahvistetaan ja edistetään rauhaa, ihmisoikeuksien kunnioittamista, demokratiaa ja sen osallistavia prosesseja, oikeusvaltioperiaatetta, riippumatonta oikeuslaitosta, konfliktinestoa, rauhanrakentamista ja sovinnontekoa, hallintoa ja sen valvontaa, moitteetonta julkista varainhoitoa ja korruption torjuntaa;

b) torjutaan syrjintää; edistetään tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita;

c) kehitetään valtioiden, yhteiskuntien, yhteisöjen ja yksilöiden kykyä selviytyä poliittisista, taloudellisista, demografisista, yhteiskunnallisista sekä ympäristöön ja ruokaan kohdistuvista paineista ja häiriöistä, luonnonkatastrofeista ja ihmisen aiheuttamista katastrofeista sekä pandemian kaltaisista terveyskriiseistä;

d) tuetaan ja vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa ja mahdollistetaan sen aktiivinen toiminta; edistetään kansalaisyhteiskunnan avointa toimintaympäristöä ja kansalaisten osallistumista poliittiseen elämään ja päätösten tarkasteluun; tuetaan ja edistetään kaikkien osallistumista poliittisiin prosesseihin ja julkiseen elämään.

4) **Inhimillisen kehityksen edistäminen**

a) lisätään pyrkimyksiä ottaa käyttöön sellaisia politiikkoja ja houkutella sellaisia investointeja, joilla edistetään ja suojellaan naisten ja tyttöjen, nuorten ja lasten oikeuksia ja mahdollistetaan niiden rajoittamaton käyttö;

b) tuetaan kestävää maataloutta, kalastusta ja vesiviljelyä elintarviketurvan parantamiseksi; luodaan taloudellisia mahdollisuuksia ja ihmisarvoisia työpaikkoja;

c) tuetaan turvallisen ja riittävän juomaveden sekä sanitaatio- ja hygieniapalvelujen yleistä saatavuutta sekä kestävää ja integroitua vesihuoltoa;

d) tuetaan terveydenhuoltojärjestelmien vahvistamista sekä terveyspalvelujen parempaa saatavuutta, laadun parantamista ja häiriönsietokykyä.

5) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) syvennetään poliittista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista vuoropuhelua; tuetaan kahden- ja kansainvälisten sitoumusten täytäntöönpanoa; tuetaan laajempaa yhteistyötä Tyynenmeren alueella;

b) tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa kehittyneissä maissa ja edistyneemmissä kehittyvissä maissa ja julkisuusdiplomatian avulla.

XI AMERIKAT

1) **Ympäristön ja biologisen monimuotoisuuden suojelu ja ilmastonmuutoksen torjunta**

a) tuetaan kumppaneiden pyrkimyksiä hillitä ilmastonmuutosta ja sopeutua siihen ja vähentää katastrofiriskejä;

b) edistetään ekosysteemien ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä, kestävää hoitoa ja ennallistamista; suojellaan luonnonvaraisia eläimiä ja kasveja ja pysäytetään biologisen monimuotoisuuden köyhtyminen;

c) edistetään maankäytön ja sen muutosten kestävää hallinnointia ja kestävää metsätaloutta; torjutaan metsien tilan heikkenemistä, edistetään metsälainsäädännön soveltamisen valvontaa, metsähallintoa ja puukauppaa ja tehostetaan valtamerten hallinnointia;

d) edistetään resurssitehokkuutta ja kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja siirryttäessä kiertotalouteen, saasteettomuuteen ja vihreään energiaan ja panostetaan energiatehokkuuteen; tuetaan vesihuollon nykyaikaistamista.

2) **Digitalisaatio ja innovointi**

a) tuetaan standardointia ja yhteistyötä kyberturvallisuuden, tietosuojan ja tekoälyn aloilla ja muissa digitalisaatioon liittyvissä sääntelyasioissa; edistetään digitaalista koulutusta sekä digilukutaitoa ja -osaamista; vahvistetaan digitaalisia oikeuksia;

b) kehitetään ja edistetään helposti saatavilla olevia, kohtuuhintaisia, osallistavia ja turvallisia digitaalisia yhteyksiä; lisätään tietämyksen ja datan vaihtoa; tiivistetään alueiden välistä tieteellistä yhteistyötä;

c) tuetaan digitaalitaloutta ja digitaalista yrittäjyyttä; edistetään yhteistyötä tieteen, teknologian siirron, tutkimuksen, digitalisaation ja innovoinnin aloilla; tuetaan digitaalipohjaisten tuotteiden, digitaalisen hallinnon ja sähköisten palvelujen kehittämistä ja monipuolista käyttöä;

d) tuetaan yhteistyöalustoja EU:n digitaali-investointien ja digitaalisen vaihdon edistämiseksi.

3) **Talouden kestävän ja osallistavan elpymisen tukeminen**

a) tuetaan kestäviä ja osallistavia arvoketjuja sekä edistetään elintarviketurvaa, talouden monipuolistamista, älykästä erikoistumista, arvonlisäystä, aluetason yhdentymistä ja yhteyksiä, kilpailukykyä, reilua kauppaa ja innovointia;

b) tuetaan alueellista yhdentymistä, kestävää kehitystä tukevia kauppapolitiikkoja ja kauppasopimusten täytäntöönpanoa; edistetään ja vahvistetaan monenvälisyyttä ja kansainvälisten sääntöjen ja standardien noudattamista;

c) parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä, luodaan talouden kehitystä tukeva sääntely-ympäristö;

d) parannetaan yhteiskuntien ja ympäristön kestävyyttä, tuetaan naisten, nuorten ja haavoittuvien väestöryhmien taloudellista voimaannuttamista sekä edistetään yritysten yhteiskuntavastuuta ja vastuullista liiketoimintaa; kunnioitetaan ja edistetään ihmisoikeuksiin liittyviä normeja ja periaatteita arvoketjun kaikissa osissa; tuetaan jaettua lisäarvoa ja oikeudenmukaisia kaupankäyntiedellytyksiä.

4) **Hyvän hallinnon, rauhan ja turvallisuuden tukeminen sekä sääntelemättömään muuttoliikkeeseen ja pakkomuuttoon puuttuminen**

a) vahvistetaan ja edistetään rauhaa, konfliktinestoa, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta, riippumatonta oikeuslaitosta, korruption torjuntaa sekä hallintoa ja sen valvontaa, mukaan lukien läpinäkyvät, vastuuvelvolliset, tehokkaat ja osallistavat instituutiot kaikilla tasoilla;

b) puututaan sääntelemättömään muuttoliikkeeseen ja pakkomuuttoon; vähennetään muuttoliikkeeseen liittyviä haavoittuvuustekijöitä muun muassa toimenpitein, joilla suojellaan hyväksikäytön ja riiston uhreja; lisätään yhdennettyä rajaturvallisuutta koskevaa yhteistyötä;

c) tuetaan kehitystä tukevia ratkaisuja asuinsijoiltaan siirtymään joutuneille ja heitä vastaanottaville yhteisöille;

d) torjutaan väkivallan kaikkia muotoja, järjestäytynyttä rikollisuutta, ihmis- ja huumekauppaa, salakuljetusta ja rahanpesua.

5) **Sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja inhimillisen kehityksen edistäminen ja eriarvoisuuden torjuminen**

a) tuetaan eriarvoisuuden vähentämiseen tähtäävän julkisen politiikan laatimista ja täytäntöönpanoa sekä yhdennettyä lähestymistapaa hallinto- ja sosiaalipolitiikkaan;

b) parannetaan kaikkien peruspalvelujen saatavuutta; tuetaan koulutusjärjestelmien vahvistamista;

c) edistetään ja suojellaan haavoittuvien väestöryhmien oikeuksia ja varmistetaan niiden toteutuminen ja edistetään sukupuolten tasa-arvoa; parannetaan valmiuksia laatia sukupuolinäkökohdat huomioon ottavia politiikkoja;

d) syvennetään sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta ja eriarvoisuuden torjunnasta käytävää vuoropuhelua kumppanimaiden, alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen, yksityissektorin ja kansalaisyhteiskunnan järjestöjen kanssa;

e) tuetaan terveydenhuoltojärjestelmien vahvistamista sekä terveyspalvelujen parempaa saatavuutta, laadun parantamista ja häiriönsietokykyä.

6) **Kumppanuuksien vahvistaminen**

a) tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa kehittyneissä maissa ja edistyneemmissä kehittyvissä maissa ja julkisuusdiplomatian avulla;

b) lisätään suurempien ja pienempien alueiden sisäistä ja alueiden välistä yhteistyötä.

XII KARIBIAN ALUE

1) **Ilmastokestävyyden ja katastrofeihin liittyvän selviytymiskyvyn parantaminen muun muassa vihreän siirtymän avulla**

a) tuetaan ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista sekä katastrofivalmiutta ja katastrofiriskien vähentämistä;

b) edistetään ympäristönsuojelua ja ympäristöasioiden hallintaa sekä kestäviä ja monitoimisia ekosysteemejä osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja ilmastokestävyyttä;

c) lujitetaan kestäviä elintarvikejärjestelmiä;

d) tuetaan vihreään energiaan siirtymistä, kiertotaloutta, pilaantumisen torjuntaa ja selviytymiskyvyn kehittämistä.

2) **Kestävän kasvun ja työllisyyden edistäminen**

a) tuetaan talouden monipuolistamista ja älykästä erikoistumista; tuetaan digitaalitaloutta ja digitaalisia yhteyksiä;

b) panostetaan uusiin kasvutekijöihin, kuten vihreään, siniseen ja kiertotalouteen, kestävään matkailuun ja digitalisaatioon; edistetään kestävän tuotannon ja kestävien arvoketjujen kehittämistä;

c) tuetaan rahoituksen saantia, sosiaalista osallisuutta, yksityissektorin kehittämistä, yritysten välistä kauppaa, ammattikoulutusta ja osaamisen kehittämistä;

3) **Alueellisen yhdentymisen, kaupan ja kansainvälisen yhteistyön tukeminen**

a) tuetaan taloudellista yhdentymistä ja talouskumppanuussopimuksen täytäntöönpanoa;

b) tuetaan institutionaalisten rakenteiden kehittämistä ja kulttuurivaihtoa koko Karibian alueella sijaitsevien maiden ja alueiden kanssa.

4) **Hallinnon, rauhan, turvallisuuden ja inhimillisen kehityksen vahvistaminen**

a) vahvistetaan hallintoa, rauhaa, demokratiaa, kansalaisyhteiskuntaa, eriarvoisuuden torjuntaa ja kansalaisten turvallisuutta;

b) torjutaan laitonta kauppaa ja rahoitusta sekä järjestäytynyttä rikollisuutta; parannetaan rajaturvallisuutta sekä rikosten ehkäisyä ja diversiota;

c) tuetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta lisääviä toimenpiteitä ja suojelurakenteita, mukaan lukien terveydenhuolto-palvelujen parempi saatavuus, laatu ja häiriönsietokyky;

d) edistetään hallintoa ja julkista taloutta koskevia kansainvälisiä normeja.

5) **Ihmisoikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon tukeminen**

a) edistetään ja suojellaan ihmisoikeuksia ja perusvapauksia;

b) edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja naisten voimaannuttamista.